

IŠTEKLIŲ RINKINYS

4 SEKA: Sąjungininkų, priešininkų ir pasakojimo dinamikos kūrimas

Tikslinė grupė: pedagogai, jaunimo darbuotojai, mokytojai

Numatoma trukmė: 60 minučių

Kontekstas: formaliojo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi aplinkos

Priemonės: stalai, kėdės, lenta/virtualioji lenta, kompiuteriai ir kt.

Veiklos gali būti atliekamos individualiai, bendradarbiaujant arba moderuojamose aplinkose, priklausomai nuo mokymosi konteksto ir besimokančiųjų poreikių.

1. TIKSLAI

Šios sekos tikslas – padėti dalyviams sukurti visus tuos personažus, kurie savo buvimu ir sąveika su pagrindiniu veikėju praturtina „Nuotykių knygos“ istoriją, padaro ją sudėtingesnę ir realistiškesnę.

- Reikės nustatyti hierarchinę skalę, pagrįstą kiekvieno personažo vaidmeniu ir svarba istorijoje. Kaip ir pagrindinio herojaus atveju, taip pat reikės nustatyti šių personažų charakterio bruožus, vertybes ir motyvaciją, kad jie būtų įtikinami, bet ir suprantami visiems skaitytojams, įskaitant jaunuolius, turinčius specifinius mokymosi sutrikimus (SLD).
- Kiekvienas personažas atneša su savimi situacijas, veiksmus ir mintis, kurios žymiai prisideda prie istorijos praturtinimo. **Istorija kyla iš pagrindinio herojaus ir antagonisto tarpusavio santykių: konfliktinių ir dramatiškų santykių.** Šie santykiai, teigiami ar neigiami, sudaro istorijos pagrindą. Rašytojo meistriškumas pasireiškia supratimu, kad, kaip ir realiame gyvenime, knygos personažai taip pat auga, vystosi ir keičiasi istorijos eigoje: pavyzdžiui, tas, kuris pradžioje yra kliūtis, gali tapti rėmėju, arba neigiamas personažas gali pasikeisti į gerąją pusę dėl savo patirties.
- Dažnai manome, kad „antagonistas“ visada yra žmogus, tačiau kartais tai gali būti visuomenė, aplinka, kurioje gyvena pagrindinis veikėjas, kuri daro jam įtaką ir

trukdo, arba paties pagrindinio veikėjo nesuvokimas savo gebėjimų ir talentų. Jei herojus ar herojė yra žmonės, abejojantys savo gebėjimais, jie patys gali būti tie, kurie trukdo savo pažangai ir asmeniniam, emociniam bei žmogiškam augimui. Šios evoliucijos parodymas istorijoje taip pat padės skaitytojams tai suvokti.

2. SEKOS APRAŠYMAS

Veikėjai, kurie lydi pagrindinį veikėją, neturi vienodos svarbos: rašant istoriją, bus veikėjų, kurie gali „išnykti iš istorijos“ po pirmojo skyriaus, kiti, kurie lydės juos visą kelionę, ir dar kiti, kurie pasirodys tinkamu momentu. Pagalbiniai personažai arba antagonistai gali atlikti dvi roles: vieni – priešintis, kiti – remti herojų. Pirmieji kurs konfliktus ir kliūtis bei veiks kaip pagrindinio herojaus priešingybės; antrieji bendraus, remdami ir padėdami herojaus ar herojės veiksams. Rašytojo užduotis bus plėtoti įtampą ir santykius tarp herojaus ar herojės ir kitų personažų, siekiant suteikti vertės ir padaryti siužetą patrauklų.

Norėdami sukurti neigiamą antagonistą, mūsų konkrečiu atveju galime pagalvoti apie personažus, kurie yra „priešingi“ mūsų herojui, t. y. kažką, kas netiki klimato kaita, arba kas elgiasi nesąžiningai ir netgi amoraliai, pavyzdžiui, teikdamas pirmenybę savo ekonominei naudai aplinkos ir bendrojo gėrio sąskaita. Vėlgi, turime galvoti apie įtikinamus personažus, prireikus pabrėždami jų blogąją ir tamsiąją pusę. Konfliktas, kilsiantis dėl šio personažo ir pagrindinio herojaus priešpriešos, suteiks istorijai gilumo ir vertės.

Taip pat būtų įdomu, jei antagonistas ar vienas iš jų pakeistų savo nuomonę – tai taip pat suteiktų istorijai gilumo ir puikiai derėtų su vilties tema.

Tuo pačiu metu turime sukurti ir teigiamus personažus, kurie galėtų paremti mūsų herojų ar herojė arba tiesiog būti naudingi istorijos plėtojimui.

2.1. Antagonisto sąvoka

Antagonisto sąvoka dažnai naudojama apibūdinti istorijos „piktadarys“, tačiau antagonistas taip pat gali būti personažas, kuris kritikuoja ar prieštarauja tam tikram pagrindinio herojaus elgesiui. Pavyzdžiui, tai gali būti tėvas, mokytojas ar draugas, kuris, siekdamas protagonisto gerovės, konstruktyviai kritikuoja tam tikrus veiksmus ir siūlo patarimus, skatinančius jį tobulėti ir keistis. Iš tiesų, antagonisto užduotis yra būtent sukurti kliūčių ir

problemų, kurių tikslas – sukrėsti, paskatinti tobulėti ir padėti protagonistui geriau pažinti save, tiek emociškai, tiek giliau viduje.

Tai gali būti įvairaus amžiaus žmonės, tačiau net ir šiuo atveju geriausia vengti lyties ir etninės kilmės stereotipų, stengiantis išlaikyti pusiausvyrą tiek su pagrindiniu veikėju, tiek su visa istorija. Prieš kuriant istoriją, bus naudinga įsivaizduoti „portretus“, kuriais būtų apibūdinti veikėjo stiprybės ir silpnybės, vertybės ir ypatumai, taip pat jo išvaizda. Šios kelios „pastabos“ bus naudingos kuriant veiksmus, dialogus ir pasakojimo situacijas.

Kad būtų lengviau (ypač dirbant su mišriomis grupėmis ar mokiniais, turinčiais mokymosi sunkumų), gali būti naudinga išskirti šiuos personažus:

- **pagrindinius** personažus, kurie tiesiogiai įtakoja pagrindinio herojaus pasirinkimus;
- **antraeiliai** personažai, kurie praturtina kontekstą;
- **funkciniai** personažai, kurie padeda vesti siužetą į priekį.

2.2. Pagrindiniai personažo elementai

Kaip ir kuriant pagrindinį veikėją, mokiniai sudaro hierarchinę skalę, kad suprastų šių veikėjų vertę ir svarbą istorijoje, taip pat atsako į paprastus klausimus apie juos, kurie leis jiems sukurti įvairius veikėjus. Svarbu, kad pagrindiniai antagonistai, neigiami ar teigiami, būtų išplėtoti iki galo ir turėtų „savo istoriją“.

Klausimai, į kuriuos reikia atsakyti:

- Kas jie?
- Ko jie nori? Kokie yra jų tikslai ir svajonės?
- Koks jų santykis su pagrindiniu veikėju?
- Kokia jų pozicija klimato kaitos klausimu? Ar jie tiki ja? Arba ar jie elgiasi priešingai?
- Ką jie gali prarasti ar laimėti dėl savo pasirinkimų?

3. SIŪLAMOS VEIKLOS

Veikla 1 – Idėjų generavimas: Kas yra mūsų antagonistai ir kiek jų yra?

Trukmė: 10–15 min.

Pirmiausia mokytojas pristato pagrindinį veikėją – tai yra atspirties taškas, nuo kurio galima pradėti mąstyti apie antraeilius veikėjus ir juos kurti. Vėlgi, būtina vengti stereotipų

ir surinkti visas grupės idėjas apie siūlomus įvairius antagonistus. Taip pat reikia nepamiršti pasirinktos temos (kito svarbaus antagonistų), kad būtų galima sukurti antraeilius veikėjus. Šie veikėjai turi būti aprašyti ir apibūdinti, kiekvienam iš jų priskiriant savitą poziciją ir vaidmenį klimato kaitos atžvilgiu.

Būtų įdomu įtraukti arba pasisemti įkvėpimo iš personažų, kurie tikrai egzistuoja arba egzistavo. Mokslininkai, politikai, aktyvistai ir kt., kurie realiame gyvenime vykdo aktualius ir ypač reikšmingus veiksmus. Istorijoje jie galėtų atlikti „trumpus“, bet naudingus vaidmenis, siekdami paremti arba paneigti istorijoje iškeltas tezes.

Idėjų generavimo klausimai:

- Amžius ir kilmė (kur jie gyvena? Kuriai socialinei klasei jie priklauso?)
- Kaip aplinka ir išsilavinimas paveikė personažą
- Stipriosios pusės ir ribotumai
- Požiūris į klimato kaitą: sąmoningumas, abejingumas ar neigimas?
- Motyvacija, skatinanti veikėją veikti: ar jis yra klimato kaitos aktyvistas ar aplinkos apsaugos čempionas?
- Ar tai realūs, ar išgalvoti personažai?

Šiai idėjų generavimo veiklai galima naudoti struktūrizuotą darbo lapą (žr. [5 seką](#))

2 užduotis – Antagonistų profilis

Trukmė: 20–25 min

Mokiniai užpildo struktūrizuotą antagonistų profilio lapą ([1 priedas](#)) kiekvienam antagonistui, remdamiesi vaidmeniu ir svarba, priskirta personažui istorijoje. Profilis apima:

- Vardą
- Amžių
- Gyvenamąją vietą ir praeitį.
- Ką mėgsta daryti ir ko nekenčia. Kuo tiki.
- Ar personažas yra „statinis“, ar jis keičiasi pasakojimo eigoje?
- Kaip jie elgiasi: ar jie yra pagrindinio herojaus draugai, ar priešai?
- Kokios yra jų veiksmų pasekmės?
- Kokie yra jų privalumai ir trūkumai?

Šiame etape įvairūs personažai įgauna formą. Čia taip pat gali praversti piešiniai, vaizdai ir trumpi tekstai, kad juos būtų galima geriau įsivaizduoti. Svarbiausia yra nustatyti kiekvieno personažo santykį: ar jie yra už, ar prieš pagrindinį veikėją? Tačiau taip pat svarbu atsižvelgti į kitus aspektus, susijusius su jų „charakteriu“, lūkesčiais ir veiksmais, kuriuos jie atliks per visą istoriją. Kuo tikslesnis ir išsamesnis antagonisto aprašymas, tuo jis bus realistiškesnis, o istorija – įtraukianti, nes atsiskleis jų konfliktai ir santykiai su pagrindiniu veikėju.

Rašant istoriją, svarbu, kad pagrindinė klimato kaitos tema būtų pateikta „kitų istorijų“ fone, susijusių su visų veikėjų romantiškais ir žmogiškaisiais santykiais, svajonėmis bei problemomis, atskleidžiančiomis jų vidinį gyvenimą. Tai ne tik padarys istoriją patikimesnę, bet ir leis skaitytojui geriau susitapatinti su nagrinėjamomis problemomis. Galime įtraukti istorijas ir personažus, turinčius problemų darbe, meilėje, dėl seksualinės tapatybės, patyčių, nerimo... Tai sudarys pagrindinės istorijos foną. Sujungdami juos ir struktūrizuodami taip, kad pagrindinė istorija taptų tvirtesnė ir gilesnė. Įtikinamų antagonistų buvimas leis mums sukurti įtraukiančius dialogus ir situacijas, kurios padės sustiprinti žinią. Pavyzdžiui, jei klimato problema bus plėtojama tiesioginiame dialoge, kuriame du pagrindiniai veikėjai susiduria ir parodo skirtingas pozicijas, bus lengviau suprasti ir susitapatinti su „teisinga“ pozicija.

Skirkime akimirką aptarti idėją įtraukti „tikrus“ personažus, siekiant sustiprinti tam tikras istorijos koncepcijas. Pavyzdžiui, galėtume įtraukti (dažnai minimą) Gretą Thunberg ir galbūt įtraukti ją į dialogą su pagrindiniu veikėju, kad parodytume, jog mūsų herojus taip pat laikosi tam tikrų idealų ir principų. Įtraukdami realius personažus, ypač jei jie dar gyvi, visada turime nepamiršti pagrindinių pagarbos taisyklių, net jei nesutinkame su atitinkamo personažo nuomone.

3 užduotis – Nupieškite arba sukurkite savo antagonistus

Trukmė: 15–20 min

Įvairūs antagonistai bus pristatyti pagal jų svarbą. Svarbiam antagonistui, be bylos, aprašymo, galima sukurti vizualų portretą naudojant:

- piešimą ranka arba
- paprastus skaitmeninės grafikos įrankius (žr. „[Skaitmeninių įrankių rinkinys](#)“)

Mažesniems personažams, kurie atlieka beveik „statistų“ vaidmenis ir nedaro įtakos siužetui, bet gali būti naudingi istorijos plėtojimui arba tam tikrų protagonisto aspektų paaiškinimui ir parodymui, gali pakakti trumpo aprašymo. Kitiems, priešingai, kuo daugiau informacijos bus pateikta, tuo labiau tai bus naudinga istorijai.

Akivaizdu, kad kūrybingi ir rašymo įgūdžių turintys žmonės gali įtraukti šiuos elementus rašymo proceso metu nebūtinai kurdami konkrečius personažų aprašymus, tačiau ši veikla yra naudinga pradedantiesiems ir kaip atskaitos taškas.

4 uždutis – Personazo pristatymas

Trukmė: 10 min

Baigus 1, 2 ir 3 uždutis, kiekvienas asmuo arba grupė pristato savo antagonistus ir gauna atsiliepimus.

4. SKAITMENINIŲ ĮRANKIŲ RINKINYS SEKAI REALIZUOTI

Kaip ir su pagrindiniu veikėju, taip pat galime naudoti skaitmeninius įrankius, kurie padės mums struktūrizuoti ir sukurti kitų veikėjų išvaizdą. Antagonistų „portretų“ kūrimas piešimo būdu padės lengviau juos įsivaizduoti ir suprasti. Šis iliustravimo darbas taip pat prisidės prie knygos kūrimo, nes, kaip jau minėta [3 sekoje](#), tekstą reikės papildyti serija pagalbinių vaizdų, kurie gali suteikti vizualinę pagalbą asmenims su specifiniais mokymosi sutrikimais (SLD).

Toliau trumpai išvardijame keletą įrankių iš mūsų [skaitmeninės įrankių dėžutės](#) ir kviečiame peržiūrėti [5 pamoką](#), kurioje rasite išsamias instrukcijas, kaip naudoti skaitmeninius įrankius.

Kategorija: iliustracijos ir vaizdų įrankiai

- [Canva](#)
- [Pixlr](#)
- [Vectr](#)
- [GIMP – GNU vaizdų redagavimo programa](#)

Be to, [11-oji seka](#) yra labai naudinga redaguojant ir pritaikant vaizdus pasakojimo tikslais.<<

5. KAIP TAIKYTI ŠIAS VEIKLAS FORMALIOJE IR NEFORMALIOJE APLINKOJE

Formaliojo švietimo kontekstas(pvz., mokykla)

- Teksto kūrimo ir veikėjų analizės užduotys
- Žodinis pristatymas kaip bendravimo pratimas

Neformalus ir savaiminio mokymosi kontekstas (jaunimo organizacijos, bendruomenės aplinka)

- Bendras įvairių personažų kūrimas
- Meninės ir kūrybinės veiklos
- Paprastas vaidmenų žaidimas, skirtas personažui „interpretuoti“

6. PRITAIKYMAS MOKINIAMS SU SPECIFINIAIS MOKYMOSI SUTRIKIMAIS

- Iš anksto parengti personažų aprašų šablonai
- Galimybė naudoti vaizdus vietoj teksto
- Emocijas ir personažo bruožus atspindinčių piktogramų naudojimas
- Garso pagalba skaitymui ir supratimui
- Ilgesnis laikas, skirtas veikėjo bruožams apibūdinti
- „Vadovaujamas pasirinkimas“ su iš anksto apibrėžtais sąrašais (pvz., drąsus, smalsus, susirūpinęs ir pan.)

7. SUSIJUSI MOKYMO MEDŽIAGA

- [3 Pamoka – Įtraukiančių pasakojimų apie klimatą kūrimas](#)
- [4 Pamoka – Interaktyvaus pasakojimo technikos: vaidmenų žaidimas ir sprendimų priėmimas](#)
- [5 Pamoka – Skaitmeninių ir multimedijos priemonių naudojimas pasakojimams kurti](#)

1 PRIEDAS

ANTAGONISTO PROFILIS

Instrukcijos: užpildykite antagonisto profilio lapą remdamiesi vaidmeniu ir svarba, priskirta šiam personažui pasakojime.

Vardas	
Amžius	
Kur gyvena ir kokia jo praeitis?	
Ką jis mėgsta daryti ir ko nekenčia? Kuo jis tiki?	
Ar personažas yra „statinis“, ar jis vystosi istorijos eigoje?	

**Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga**

Kaip jie elgiasi: ar jie yra pagrindinio herojaus draugai, ar priešai?	
Kokios yra jų veiksmų pasekmės?	
Kokie jų privalumai ir trūkumai?	